

Proposta didàctica de M. Neus Hereter

FITXA TÈCNICA I ARTÍSTICA

Direcció: Ridley Scott

Països: EEUU

Any: 2000. **Durada:** 155 minuts

Gènere: Drama bèl·lic, aventures, acció

Guió: David Franzoni, John Logan i William Nicholson

Música: Hans Zimmer i Lisa Gerrard

Fotografia: John Mathieson

Estrena: Maig del 2000 a l'estat Espanyol

Interpretació: Russell Crowe (general Màxim Décimus Méridius), Joaquin Phoenix (Emperador Còmmode), Connie Nielsen (Ànnia Lucil·la, germana de Còmmode), Oliver Reed (Antonius Proxim, director de l'escola de gladiadors), Derek Jacobi (senador Gai Semproni Grac), Djimon Hounsou (esclau Juba), Richard Harris (emperador Marc Aureli), David Schofield (senador Falco), John Shrapnel (senador Gàius), Tomas Arana (Quintus), Ralf Moeller (Hagen), Spencer Treat Clark (Lucius), David Hemmings (Cassius), Tommy Flanagan (Ciceró), Sven-Ole Thorsen (Tigris).

PREMIS

5 OSCARS 2001, millor pel·lícula, millor actor per Russell Crowe, millor vestuari, millors efectes especials i millor so.

2 GLOBUS D'OR 2001, millor pel·lícula, millor banda sonora original.

PREMI BAFTA 2001, millor pel·lícula.

SINOPSIS

Som a Germania l'any 180 a.C. Màxim Decimus Meridius és un gran general hispà que ha conduït els exèrcits de l'emperador Marc Aureli a nombroses victòries. Amb l'última gran batalla, Roma ha completat la conquesta de Germania. Gràcies al seu carisma i al seu geni militar, Màxim és el protegit de l'emperador. Marc Aureli és gran, està molt afeblit i sap que

se li acosta l'hora de la mort per això comunica en privat a Màxim que desitja deixar-li el poder de l'Imperi a ell per tal que el doni al Senat.

L'objectiu de l'acció és que Roma sigui de nou una República. Marc Aureli no vol que el seu fill Còmmode el succeeixi, ja que sap perfectament que no serà un bon emperador. Abans de fer l'anunci oficial de les seves intencions, Marc Aureli ho explica a Còmmode. Aquest desesperat i pres d'una bogeria colèrica, l'ofega contra el seu pit i esdevé el nou Emperador.

La causa oficial de la defunció de Marc Aureli és la vellesa però Màxim comprèn intuïtivament que ha estat assassinat pel seu fill. Així les coses quan Còmmode li ofereix a besar la seva mà, símbol de servitud, Màxim el rebutja. L'emperador, furios, profundament ferit en el seu orgull i gelós de l'estima que Marc Aureli tenia a Màxim, ordena l'execució del general i la de la seva família que resideix a Hispania.

Màxim aconsegueix escapar de la mort. Ferit i debilitat arriba a les seves terres on es troba els cadàvers de la seva dona i del seu fill i les seves propietats devastades. Recollit per traficants d'esclaus, és venut a Pròxim, un ric propietari i negociant del nord d'Àfrica que dirigeix una escola de gladiadors. Aprofitant la seva formació militar i la seva destresa en combats i estratègies, destaca entre els altres esclaus i acaba convertint-se en un gladiador popular rebatejat amb el nom d'Hispana.

Màxim aprofita que el seu grup de gladiadors participa en uns espectacles al *Colosseo* de Roma per retrobar-se amb l'emperador Còmmode, recuperar el seu honor i venjar la mort de la seva família i la de l'emperador Marc Aureli.

VERITAT O MENTIDA?

Algunes veritats (veure més informació a l'ampliació):

- Són personatges històrics Marc Aureli (1) i els seus fills Còmmode (2) i Ànnia Lucil·la (3).
- És cert que Còmmode es delia per les curses de quàdriques (4) a l'arena del circ (5) i els combats d'animals i de gladiadors (6). També és cert que no s'entenia gens amb el Senat i, durant el seu mandat, va ser víctima de molts complots. Se'l considera un dels pitjors emperadors romans: juntament amb Neró i Cal·lígula forma el grup dels anomenats "emperadors folls". El seu ascens al tron va posar punt i final a l'era dels cinc Bon Emperadors.
- Els decorats, els armaments i els ambients estan perfectament documentats.

Algunes mentides:

- Màxim és un personatge fictici, però del tot versemblant.
- Les circumstàncies de la mort de Marc Aureli i la de Còmmode. El primer es va morir de càncer o de pesta a Vindobona (Viena) l'any 180. El segon va ser assassinat l'any 192 que el va escanyar mentre es prenia un dels seus 5 banys diaris.
- La durada del regnat de Còmmode va ser de 12 anys. A la pel·lícula sembla un període molt més curt.
- Ànnia Lucil·la, la germana de Còmmode, va morir abans que el seu germà. Aquest la va fer desterrar i assassinar per la seva participació en un complot contra ell.
- El text de presentació de l'època que surt en començar la pel·lícula indica que l'acció es situa l'any 180 a.C, però Marc Aureli va morir l'any 180 d.C.

AMPLIACIÓ DE LES VERITATS

1. MARC AURELI: Marcus Annius Verus (121-180) va ser emperador romà de la dinastia Antonina del 161 al 180 succeint al seu pare Antolí Pius. Bona part del seu govern el va fer amb el seu germà Luci Aureli Pius, fill adoptiu d'Antolí Pius. A part de la seva importància com a emperador, també és conegut com un important filòsof.

2. CÒMMODE: Marcus Aurelius Commodus Antoninus (161-192) va ser emperador romà de la dinastia Antonina del 180 al 192 succeint al seu pare Marc Aureli.

3. ÀNNIA LUCIL·LA: Annia Aurelia Galeria Lucila (150-182), filla gran de Marc Aureli. Acusada de traïció pel seu germà Còmmode, va ser desterrada a Caprea (illa de Capri) on va morir assassinada.

4. QUÀDRIGUES: Una quadriga era un carro impulsat per Quatre cavalls en línia. Es feien curses de quàdriques en els Jocs Olímpics i altres festes sagrades ja que es considerava que era el transport dels déus grecs. Posteriorment, el vehicle fou utilitzat pels generals de l'Imperi Romà quan entraven victoriosos en una ciutat, pel que es va associar la quadriga al triomf militar. Així, en la cultura occidental, tradicionalment s'ha utilitzat aquest vehicle en els monuments per commemorar les victòries.

5. CIRC: El circ romà (*circus* en llatí) era un edifici rectangular amb un costat curt semicircular dedicat a l'oci romà que servia per a fer curses i jocs. Al centre hi havia la *spina* una balustrada que dividia la zona de l'espectacle. A la *spina* hi podia haver de tot, temples, obelisc, estàtues de dofins (símbol de déu Neptú déu del mar i protector dels cavalls) que servien per comptar les voltes. A cada extrem de la *spina* hi havia les *metae*, pilars o fites que assenyalaven el punt on havien de girar els carros. L'edifici estava envoltat de grades on s'asseien els espectadors.

6. GLADIADORS: L'origen dels combats dels gladiadors, que se celebraven a l'amfiteatre, es troba a les celebracions fúnebres dels etruscos (pobladors d'Etrúria, al nord de la península Itàlica) i formaven part del culte al deu Saturn. L'origen de l'espectacle com a tal va començar durant les Saturnals, la festivitat romana dedicada als esclaus ja que aquell dia els esclaus gaudien de temps lliure i de racions extres de menjar i beguda. Els gladiadors aprenien a ser-ho en escoles especials portades pels *lanistas* (gladiadors vells) i el seu vestuari, a més de vistós, tenia l'objectiu de protegir-los una mica per tal que els combats fossin llargs.

En començar la sanguinolenta lluita, els gladiadors saludaven a l'emperador que presidia els combats amb la famosa expressió llatina *¡Ave, Caesar, morituri te salutant!*, que vol dir "Salut César, els que moriran et saluden". El mot *ave* que traduïm per "salut", era la manera habitual que els romans de l'antiguitat usaven per saludar-se i acomiadar-se. Seria doncs l'equivalent de l'actual *ciao* dels italians i dels nostres "hola" i "adéu".

Hi havia diversos tipus i categories de gladiadors que es diferenciaven pel seu armament i la seva manera de combatre. Segons com fos aquest vestuari rebien un nom o un altre, i la seva manera de lluitar també era força diferent.

Els gladiadors més populars eren els següents:

- SAMNITES. Armats per un gran escut oblong, un casc amb visera, cresta i cimera de plomes, una òcrea a la cama esquerra, una mena de braçal de cuir o metall que cobria part de l'espatlla al braç dret i una espasa curta.
- SECUTORS. Armats de casc, escut i espasa.
- RETIARIS. Combatien amb els secutors i els mirmil·lions. Vestien túniques curtes o faldilles amb cinturons i portaven el braç esquerra cobert amb una màniga. Anaven amb el cap descobert i armats amb una xarxa, un trident i un punyal. L'habilitat del retiari consistia en llençar la xarxa per cobrir al mirmil·lió pel cap, immobilitzar-lo i clavar-li el trident.
- MIRMIL·LIONS. D'origen gal, la seva equipació era molt semblant a la dels secutors.
- LAQUEARII. Van aparèixer als últims temps de l'Imperi i que anaven escassament armats.
- HOMOPLACHI. Portaven armadura completa, formada per casc amb visera, cuirassa i òcrees.

ANÀLISI DE 4 ESCENES ESPECIALMENT SIGNIFICATIVES

La pel·lícula, com tota narració, explica una història que anomenem trama o fil argumental.

Ho fa combinant escenes importants i escenes de transit. Les importants –o especialment significatives– ho són perquè allò que expliquen fa que les coses canviïn per sempre i empenyen la trama cap a endavant.

Fixa't en les seqüències detallades a continuació. Són molt importants en el desenvolupament del fil argumental i ens mostren aspectes clau de la història de Roma. Per interpretar-les, posa't dins la pell dels seus personatges i respon les qüestions plantejades.

ESCENA 1

És l'any 180 dC. L'emperador Marc Aureli i les seves legions lluiten contra els bàrbars a Germania.

1. Creus que els romans tenen més possibilitats de guanyar la batalla que els bàrbars?
2. Et semblen sofisticades les armes que feien servir els romans en el combat?
3. Què vol dir l'expressió llatina *Roma victi* ?
4. Creus que les guerres actuals són tant sagnants com les d'aquella època? Justifica la teva resposta.

ESCENA 2

En acabar la batalla, Marc Aureli, vell i malalt, vol parlar primer amb el seu general Màximus Decimus i després amb Còmmode, el seu fill.

1. El general Màximus proclama "Som aquí per a la glòria de l'Imperi". Quan ho diu? Què et sembla què vol dir amb aquestes paraules?.
2. Creus que Marc Aureli està cansat de la vida que ha portat? Què t'ho fa pensar?.
3. L'emperador no vol deixar el govern de Roma al seu fill. Per què et sembla que no ho vol fer? Tu, en el seu lloc, què hauries fet? Per què?

ESCENA 3

El general Màximus es troba en el mercat d'esclaus i participa en la seva primera lluita com a gladiador.

1. Consideres admissible un combat a mort que no té cap altra finalitat que servir de distracció a uns quants patricis? Per què?
2. Creus que el Senat romà tenia prou poder davant la figura de l'emperador?
3. Per què l'emperador vol eliminar les funcions del Senat?

ESCENA 4

Els gladiadors han de lluitar al *Colosseu* en una representació de la caiguda de la ciutat de Cartago.

1. Per què abans de sortir diuen als gladiadors "Sortiu i moriu amb honor"? A què es refereixen?
2. Com s'ho fan Màximus i els seus companys gladiadors per guanyar la batalla?
3. Per què et sembla que el públic frueix tant presenciant un espectacle tan violent?
4. Què et sembla que vol dir l'expressió llatina *Panem et circensis* ?

ANÀLISI D'ALGUNS PERSONATGES ESPECIALMENT SIGNIFICATIU

La majoria dels personatges del film pateixen, amb major o menor mesura i de manera temporal o bé definitiva, una transformació personal provocada pel desenvolupament de la història. Escull dos d'aquests personatges, els que segons el teu parer representin millor aquests canvis o que pateixin canvis molt significatius, i analitza'n la seva evolució al llarg del film fixant-te en quin és l'agent que provoca el canvi: relació amb un altra persona, fet que viu, context en el que es mou la seva història...). Escriu un mínim de cinc frases representatives de la seva evolució.

Taula (d'ús opcional) per endreçar la resposta.

Personatge	Motor de canvi	Frases més representatives
------------	----------------	----------------------------

Personatge	Motor de canvi	Frases més representatives

ANÀLISI DE LA LECTURA DEL CONTEXT HISTÒRIC QUE ENS MOSTRA LA PEL·LÍCULA

1. Llegeix aquest text. Parla de la figura històrica de l'emperador CÒMODE. En acabar compara la informació del text amb el personatge de l'emperador Còmode de la pel·lícula “*Gladiator*” tot responent les preguntes i fent les activitats que es plantegen.

“Luci Aureli Còmode Antonina va néixer al 161 d.C i va morir al 192 d.C. Va ser l'Emperador de l'Imperi entre 177 i 192. Fill de Marc Aureli (l'emperador filòsof) va ser l'últim membre de la dinastia Antonina. Amb el regnat de Còmode acabava l'Edat d'Or del Imperi Romà i començava l'Edat de Ferro. La seva primera decisió en arribar al poder va ser signar precipitadament la pau amb els bàrbars. Incapaç d'enfrontar amb valor a l'enemic, era, però, un gran aficionat als combats de gladiadors, i li agradava barrejar-se amb aquests homes de baixa condició, contra els que combatia amb espases sense tall i tridents sense punta.

Còmode, de caràcter violent i amb deliris de grandesa, va voler que els romans li rendissin culte com a Hèrcules (), va canviar al seu gust els noms dels dotze mesos, i fins i tot el de la pròpia Roma, que es va convertir en la Colònia Nova Commodiana.*

El primer dia de l'any 192, considerant que amb això agradaria als déus, tenia planejat sacrificar els dos cònsols (membres del senat), després que aquests, ignorants del seu destí, concloguessin la desfilada ritual que inaugurava l'any. Però el 31 de desembre, abans que pogués dur a terme els seus plans, va se estrangulat al bany per un dels seus esclaus.”

(*) Segons la mitologia romana, heretada de la grega, Hèrcules és un heroi divinitzat. Fill del Déu Júpiter i d'una mortal. Va fer 12 treballs relacionats amb la força i l'enginy. Se'n va sortir molt i molt bé, gràcies a les seves habilitats i capacitats personals. Per entendre'ns... “HÈRCULES ERA UN IOGURÀS MOLT ESPAVILAT”.

1. Assenyala les semblances i les diferències entre el personatge històric i el personatge de ficció.
2. Què aporta la versió cinematogràfica de Còmode respecte la figura històrica?
3. Quina és la teva opinió personal sobre aquest personatge, tant des del punt de vista històric com del personatge de ficció.

4. Perquè creus que el text anomena als gladiadors “homes de baixa condició”?
5. Creus que el personatge de Màxim de la pel·lícula “*Gladiator*” és un home “de baixa condició”? Argumenta la teva resposta.
6. Recorda per escrit els elements que hem anomenat “pilars” de la romanització.
7. Tria’n un, explica’l i compara allò que tu saps amb com ho mostra el film.

CONCLUSIONS I VALORACIÓ PERSONAL

1. Creus que el visionat de *Gladiator* és una bona tria per treballar, amb imatges, els continguts conceptuals que hem treballat del món romà. Justifica la teva resposta.
2. Coneixes alguna altra pel·lícula que tracti el tema? Quina? Explica-ho una mica.
3. Què t’ha semblat la pel·lícula? Explica’n el perquè.
4. Què t’ha semblat l’anàlisi que hem fet? Explica’n el perquè.
5. En començar el visionat varem dir que veure una pel·lícula a l’aula vol dir tractar-la com a font d’informació, en aquest cas històrica. Creus que la feina feta facilita l’assoliment d’aquest objectiu? Explica’n el perquè.
6. Explica quin aprenentatge has assolit amb tot plegat: recerca personal, classes, visionat de la pel·lícula, activitats d’anàlisi...
7. Quina icona descriu millor les teves sensacions ara que has acabat la primera unitat de la matèria? Explica’n el perquè.

